

Landstingsstyrelsens förvaltning
Koncernledningens stab/juridik
Handläggare:
Robert Larsson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2007-04-23

LS 0702-0154

Landstingsstyrelsen

Regler för skydd och rättssäkerhet för personer med demenssjukdom (SOU 2006:110)

Ärendet

Socialdepartementet har berett landstinget möjlighet att yttra sig över betänkandet, som bl.a. innehåller förslag till två nya lagar för att reglera vissa tvångsåtgärder i vård och omsorg av personer med nedsatt beslutsförmåga på grund av demenssjukdom:

- Lag om tvångs- och begränsningsåtgärder inom socialtjänsten i vissa fall
- Lag om tvångsåtgärder vid medicinsk behandling i vissa fall.

De båda lagarna ska omfatta personer som på grund av demenssjukdom saknar förmåga att lämna ett grundat ställningstagande till den tvångs- eller begränsningsåtgärd som bedöms nödvändig för en ändamålsenlig och säker omsorg alternativt till den medicinska behandling som bedöms nödvändig med hänsyn till hennes eller hans hälsotillstånd. Lagarna ska tillämpas i verksamheter som socialnämnd eller motsvarande ansvarar för och inom ramen för kommunens sjukvårdsansvar i särskilda boenden och dagverksamheter. De omfattar alltså inte sådant behov av tvång som kan finnas vid vårdcentraler eller på sjukhus.

En sammanfattning av betänkandet och författningsförslag bifogas, *bilaga 1-2*.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att som eget yttrande anta förvaltningens synpunkter i detta tjänsteutlåtande samt

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens synpunkter

Lagförslagen ska ses utifrån att flera åtgärder och beslut vid vård och omsorg av demenssjuka i primärkommunal verksamhet kan utgöra mer eller mindre påtvingade ingrepp. Det gäller t.ex. låsning av dörr, användning av sänggrind eller bälte, kvarhållande/återförande, fullföljande av medicinering och medicinska åtgärder i övrigt mot den enskildes vilja. Enligt utredaren kan dessa åtgärder inte förankras i den allmänna ramlagstiftning som finns på vård- och omsorgsområdet och normalt inte heller genom den s.k. nödrätten.

Följden av detta konstaterande och de föreslagna lagarna blir av allt att döma att kommunerna i stor utsträckning kommer att initiera utredningar och beslut för att kunna använda olika begränsande åtgärder.

Förvaltningen anser att det är bra att förutsättningarna för åtgärder och beslut av tvångskaraktär gentemot demenssjuka regleras i lag. Förslagen innebär om de genomförs en ökad rättssäkerhet för den enskilde och större tydlighet för personalen. Samtidigt ökar kraven på landstingets hälso- och sjukvårdsapparat genom utökade krav på demensdiagnoser och på den patientansvarige läkarens utredning, beslut och dokumentation m.m. vid medicinsk behandling med tvång. Konsekvenserna för landstingens del av ett genomförande är tyvärr inte tillräckligt belysta i utredningen.

Som exempel på de svåra bedömningar som kan uppstå vid medicinsk behandling av demenssjuka tar utredaren i betänkandet upp att mot patientens uttryckliga vilja ge medicin eller dölja den i mat och dryck. Bedömningar om t.ex. manipulativa åtgärder kring medicineringen kan inte, antyder utredaren, överlämnas till bl.a. kommunernas sjuksköterskor. Dessa och liknande i lagtexten inte närmare preciserade beslut kring medicinska tvångsåtgärder ska fattas av en patientansvarig läkare (PAL) efter en noggrann utredning av medicinska och etiska förutsättningar och samråd med närstående och god man.

Förvaltningen anser inte att det är självklart att ett kommande lagförslag vad gäller tvångsåtgärder vid medicinsk behandling över en kam ska fixera beslutsnivån till en PAL enligt 27 § HSL. Rättssäkerheten i flera typsituationer torde kunna tillgodoses genom att den medicinskt ansvariga sjuksköterskan (MAS) som huvudregel beslutar om i lagen närmare angivna åtgärder efter dokumenterat samråd med en läkare; antingen den som knutits till det särskilda boendet eller – om patienten valt att behålla sin fasta primärvårdsläkare – annan läkare. Det vore härutöver av stort värde om departementet under den fortsatta beredningen kunde överväga behovet att i lagtexten närmare klargöra vilka typer av åtgärder som får

vidtas med tvång.

Sammanfattningsvis är förvaltningen i allt väsentligt positiv till utredarens lagförslag, men anser att konsekvenserna av dessa främst ur ett resurs- och finansieringsperspektiv måste utredas vidare, innan förslagen kan läggas till grund för lagstiftning. De utökade kraven på demensdiagnoser och ökade krav på läkares utredning, samråd och dokumentation vid medicinsk behandling med tvång, medför en markant ökad administration och därmed också kostnader för landstinget. Landstinget måste ersättas för detta fullt ut enligt den s.k. finansieringsprincipen.

Miljökonsekvenser av beslutet

Inga miljökonsekvenser är kända.

Göran Stiernstedt